

๕ การเลี้ยงและรักษาแพะ

๗.๓. มาในฤดู ร่มสาด

ขณะประชาชนจำนวนมาก เริ่มมีความสนใจในการเลี้ยงแพะ ทั้งนี้เพราะว่าแพะเป็นสัตว์ที่ให้นานมเป็นอย่างดี ผู้เลี้ยงแพะมักจะมีควมคงใจที่จะได้นานมมาบริโภค ปรากฏว่า นมที่ได้จากการเลี้ยง ไม่เพียงแต่จะบริโภคในครอบครัวเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ในด้านการค้าอีกด้วย ผู้เลี้ยงแพะที่พอใจใจไว้เพียงอาศัยนานมนั้น ในภายหลังที่จำนวนแพะเพิ่มขึ้นได้ขยายโครงการต่อไป แต่เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งว่า การเลี้ยงสัตว์ชนิดนี้ไม่ใช่เป็นของง่ายเสมอไป ย่อมมีอุปสรรคหลายประการเกิดขึ้นภายหลัง ในเมื่อได้เลี้ยงเป็นปริมาณมาก ๆ สัตว์อาจจะตายเนื่องจากการเลี้ยงดูไม่ถูกต้องและการไม่เอาใจใส่ในโรคภัยไข้เจ็บ แต่สำหรับประการแรกนั้น ผู้ที่เลี้ยงดูไปนาน ๆ จะมีความชำนาญไปเอง ส่วนปัญหาข้อหลังอยู่ที่การขาดความรู้ในเรื่องโรคภัยของสัตว์

และการป้องกันสัตว์ให้พ้นจากโรคเหล่านี้ ผู้เลี้ยงแพะโดยมากมักจะหมกมุ่นใจ เนื่องจากแพะในฝูงผสมดงทุก ๆ วัน และตายลงเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะจะหาหนทางแก้ไขประการใด ผู้เขียนได้เคยแนะนำทั้งหมดกำลังใจให้พยายามเลี้ยงต่อไป และพร้อมกับให้ความช่วยเหลือในเรื่องการป้องกันโรคของแพะไปในตัว ปรากฏว่าบุคคลที่เลี้ยงแพะรายเหล่านี้ เริ่มเห็นคุณค่า ในภายหลัง และสามารถถอนทุนที่ตั้งไปเป็นจำนวนมาก ทั้งสามารถนำตนคืบหน้าไปสู่งานค้ามรขายสำคัญได้

ข้อแรก ของ การแก ขอบ ยุง ยาก เรื่อง การเลี้ยงแพะก็คือ ทำอย่างไร จึงจะไม่ให้แพะตายได้ ? ปัญหาข้อนี้อาจเป็นปัญหาที่ยากมากและเป็นสิ่งที่ไม่อาจจะตอบได้ แต่บรรดาผู้เลี้ยงแพะที่ชำนาญโดยทั่วไป ย่อมจะตอบได้ว่า แพะที่ตนเลี้ยงมักจะผสม

หนึ่ง เป็นโรคเสียดและท้องพองเนืองๆ และมักจะตายด้วยการอ่อนแรง และเนืองจากการท้องพองนั้น เพื่อลดความยุ่งยากในเรื่องนี้ ควรตั้งปัญหาว่า อะไรเป็นต้นเหตุที่ทำให้แพะผอมแห้ง? อะไรทำให้สัตว์เป็นท้องพองท้องเดียว? เราจะตัดปัญหานี้ได้อย่างไร?

เนื่องจากการที่จะต้องรู้จักโรคต่าง ๆ อันเป็นหน้าที่ของสัตวแพทย์เสมอไป เพราะโรคของแพะที่เป็นอยู่เสมอๆ หาใช่โรคต่างๆ เหล่านี้ไม่ มักจะเป็นเพียงโรคสำคัญๆ ไม่กี่โรค ซึ่งเมื่อทำการบ่งชี้กันไว้ก็สามารถเลี้ยงโดยไม่ผอมและไม่ตายได้.

โรคที่แพะเป็นโดยมากได้แก่โรคผอมแห้ง พยาธิในลำไส้ โรคหุดอดนมอีกเสบ อาหารไม่ย่อยท้องพอง โรคดำได้อีกเสบส่วนแพะตัวเมีย มักจะมี โรคแท้ง โรคเต้านมอีกเสบและคลอดยากขอพูดถึงสาเหตุอาการ และวิธีรักษาโรคเหล่านี้ในบทความๆ ที่พึงกระทำได้เองดังนี้

อย่างไรก็ดี ปัญหาเช่นควรหาโรคจากสัตวแพทย์ประจำจังหวัด หรือนายแพทย์รักษาสัตว์ แล้วรีบแก้ไขมิให้เกิดชนได้อีกต่อไป ความจริงโรคของแพะมีมากมาย เหตุอาจจะจำอาการ ของโรค และวิธีรักษาได้แต่ผู้เลี้ยงไม่จำเป็น ต้อง ได้ รับ ความ ยุ่งยาก

โรคผอมแห้ง (ANEMIA)

มักเป็นแก่แพะบ่อยๆ เนื่องจากให้อาหารไม่พอเพียง หรือให้อาหารที่ขาดสารที่สำคัญ เช่นพวกโปรตีน และพวกแร่ มักเกิดแก่

แพะที่ปล่อยให้ หาหญ้า ตามทุ่ง หญ้า ตามลำพัง โดยไม่เหลียวแล หรือให้อาหารพิเศษ ถูกแพะมักจะเป็นโรคผอมแห้งได้มาก นอก

จากนั้น ตั้งที่คอกอย่างหนึ่งคอก แพะมักจะ
จะนอนเนื่องจากเป็นพยาธิในลำไส้ ทั้งนี้
เนื่องจากบริเวณที่คอกที่ไร้ออกซิเจนเข้าไป

อาการที่สัตว์เป็น จะปรากฏว่าเยื่ออ่อน
ที่ขนตา ปาก จมูก ขัดเซิบ สัตว์มักกิน
ขี้มูล กระปดกกระเปตยและผลอมตงเรื่อย ๆ
บางทีมีลักษณะบวมที่ใต้ขากรรไกรต่าง สัตว์
มักยดคอกและโก่งหลัง ท้องบวม จนไม่เป็น
มันเตย หยาบกระด้าง บางทีร้องเป็นแห่ง ๆ
คอกจากนั้นจะมีอาการท้องร่วง ในขั้นสุดท้าย
ของโรค ภายหลังสัตว์อาจจะตาย โดยการ
หมดก้าง โรคนี้หากทำให้สัตว์มีอายุยืน
อยู่ได้หลายปีคอก

การรักษาเยี่ยวยา จะต้องเปลี่ยนแปลง
ลักษณะ การ ให้ อาหาร และ เกี่ยว กับ การ
เลี้ยงสัตว์คอกต้องใช้ทุ้งหญ้า ทางที่ดีควรให้
เหล็กซัลเฟต (Iron Sulphate) ในขนาด ๘
ถึง ๑๕ เกรน โดยปดงในอาหารทุกวัน
น้ำยาเฟอเดอร์ (Fowler's Solution) ๑ ช้อน
ชาทุกวัน ซึ่งจะปนกับขิงในขนาด ๑-๒ ช้อน
ชาก็ได้ ทั้งนี้จะทำให้สัตว์หายผลอม การ
รักษาเยี่ยวยาเช่นนี้เป็นการรักษาโรคผลอมทั้ง
เนื่องจากขาดอาหารตามธรรมชาติ แต่ถ้าสัตว์
มีพยาธิในลำไส้รับกอนกคอง ใช้ยาถ่ายตามชนิด
ของพยาธินั้น ๆ

โรคพยาธิลำไส้ต่าง ๆ

พยาธิตัวแบน TAPEWORMS

พยาธิตัวแบนหรือเรียกว่าพยาธิตัวคด ทำ
ให้เกิดการอุดตันภายใน ลำไส้เล็ก และทำให้
ผนังลำไส้อักเสบ ทั้งนี้เป็นผลให้รับกอนการ

ย่อยอาหาร สัตว์จะอ่อนเพลีย ขนชื้นมัน
และผลอมแห้งถ้าเป็นพยาธิชนิดนาน ๆ สัตว์
อาจถึงตาย.

อาการที่เกี่ยวกับ ตัวได้ ซึ่ง เป็น ผด จาก พยาธิชนิดนี้ ที่ตั้งอยู่ที่ไตก็คือ อาการ ท้องร่วง.

การรักษา จะต้องพยายาม ถ่ายยาตัว ตัว โดยยาให้ติดกันบ่อยครั้ง ยาที่คอก กามาลา (Kamala) ขนาด ๑ แกรม สำหรับลูกแพะ

อาจใช้กามาตามัดกับจุนต์ก็ได้ คือให้ใน ขนาดตัวผสม จุนต์ ๓ ออชกับกามาตา ๑ ปอนด์ ยาผสมนี้ ได้ในปดอกเยตาต้นให้สัตว์ ใน ขนาด ๑.๕ แกรมสำหรับ แพะ ใหญ่ ๑ แกรมสำหรับแพะขนาดกลาง และ ๕๐ เกรนส์ สำหรับลูกแพะ.

พยาธิทวงกลม (ROUND WORMS)

มักเกิดขนในแพะเมืองไทยมาก พยาธิ อีมอนกัส คอนตอร์ตัส (Haemonchus contortus) ซึ่งอาศัยอยู่ในกระเพาะที่ ๕ ของสัตว์ แต่ อาจพบตามส่วนของตัวได้ทุกตอน ไม่ดี จะเป็นภัยร้ายแรงนัก แต่ถามมากทำให้สัตว์ อ่อนแอ.

อาการที่แพะเป็น แพะซึมและย่นหนัง ตามอาการท้องร่วง ต่อมาทำให้เกิดโรค โดฮีตจาง และบวมตามส่วนต่าง ๆ ของ ร่างกาย โรคโดฮีตจางจะเห็นได้จากการ มีพระริมฝีปาก นัยนตาและเยื่ออ่อนในท ี่ต่าง ๆ ซีด กว้างตัวเป็นนาน ๆ อาจถึงตาย

การรักษา ใช้จุนต์ขนาด ๑% ละลายในน้ำ สัตว์ใหญ่ให้ ๓๐๐ ซี.ซี. สัตว์อ่อนให้น้อยให้ใน ขนาด ๕๐ ซี.ซี.

การเลี้ยงแพะควรจะถ่ายยาชนิดนี้เดือนละ ครั้งเป็นอย่างน้อย แต่เมื่อใด ทำการถ่าย ตัวครั้งหนึ่ง หรือ ๒ ครั้ง ก็ไม่ควรถ่ายอีก

นอกจากจะแน่ใจว่าตัว มีพยาธิตัวได้รบกวน การให้ยาตัว จะต้องกรอกยาตัวขณะ อยู่น้อยเท่านั้น ข้อที่ควรระวังก็คือ ต้อง ให้ยาซ้ำ ๆ เพราะถ้าเร็วเกินไปยาอาจเข้า ทางหลอดลมและปอดซึ่งทำให้สัตว์ล้มตาย จะตาย เนื่องจากเป็น โรคปอดบวมภายหลัง

ถ้าแพะไอบ่อยครั้งหรือมีอาการ
หนักและให้มันดื่มน้ำเย็น
คางคางมา

เมื่อสัตว์หยุดไอบ่อยครั้ง
จนกว่าจะ
ครบขนาดของยา.

หลอดลมอักเสบ
(BRONCHITIS)

แพะ มักจะเป็นโรค หลอดลม อักเสบ ได้
บ่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าของปล่อยให้มัน
อยู่ในที่ ๆ มีลมโกรก หรือสถานที่ซึ่งไม่มี
ที่บังทางเดินของลม นอกจากนี้ในฤดู
หนาวปล่อยให้มันถูกลมเย็นจัดเกินไป หรือ
อาบน้ำในเวลาเช้า.

อาการ สัตว์จะมีอาการไอบ่อยครั้ง
ไอแห้ง คอมาไอ และรู้สึกเจ็บปวด
ในลำคอ และไอระหนกขึ้น ทั้งยังเกิดเห็น
นอกจากนี้คอก มีน้ำมูกไหลออกจากจมูก.
การรักษา ต้องให้สัตว์อยู่ในที่อบอุ่น
และมอดและยาให้มันโกรก.

โรคปอดบวม
(PNEUMONIA)

สาเหตุที่สัตว์เป็น เนื่องจากปล่อยให้
สัตว์ตากลมเย็นมากใน ระยะเวลา เป็น
เวลานาน ๆ หรืออาบน้ำเย็น นอกจากนี้

เกิดจากพาราติบและจุดหนองชนิดเล็ก โร
ปอดบวม อาจจะ เกิดร่วมกับโรค ติดต่อกัน
ต่าง ๆ เช่น โรคแอนแทรกซ์ โรคอุจจาระร่วง

อาการของโรค มีไข้และหายใจแรงสัตว์
 ใจจะมนามุกไหล เบื่ออาหาร สัตว์อ่อนซม
 นาน ๆ อาการชนิดแรง สัตว์จะตายภายใน
 ๒-๖ วัน แต่ชนิดเรอวังยดเขื่อนาน ถึง
 ๒ หรือ ๖ สัปดาห์ ชนิดอ่อนสัตว์อาจหาย
 กลับมาในเวลาหลายสัปดาห์.

การรักษา รักษาตามสาเหตุของโรค
 เกี่ยวกับการเลี้ยงดู และการจัดสถานที่นอนมย
 สัตว์ป่วย ต้อง อยู่ แยก เดี่ยว ให้อาหาร
 อ่อน ๆ ให้ยาแก้ไข เช่น โซเดียม แซลลิไซ
 เลต (Sodium Salicylate) ขนาด ๒ ชั้น
 ๗ คือน้ำหนัก ๓ แกดตอน.

โรคเกี่ยวกับลำไส้

๑. โรคอาหารไม่ย่อย เป็นโรคที่เกิดจาก
 สัตว์กินอาหารที่ยาหมหรือพืชหมากเกินไปเกิน
 ไป ขาดหญ้าอ่อน อาหารบดเสีย กิน
 อาหารมากเกินไป หรือเกิดจากโรคทาง ๆ
 สัตว์มีอาการซึม เบื่ออาหารและหยุด
 เคี้ยวเอง สัตว์ปาดหน้าซ้ายอาจพองและรั
 ะกดยื่นแหว่งจากคอกคอก วิธีการคือให้ยา
 ฉาย เช่นคอกคอกในขนาด ๒-๓ ออนซ์ หรือ
 น้ำมันตะกั่ว ๓-๖ ออนซ์.

เซียวหลาย ๆ ชนิดปนกัน และอาหารหลาย
 อย่าง ทำให้สัตว์ท้องอืด และอาหารเกิดบูด
 เป็นลำชัน และเกิดแก๊สภายในกระเพาะ.

อาการในระยะแรกคอก สัตว์ปาดหน้าซ้ายตั้ง
 แน่น เคยปรากฏเป็นเสียงคด้ายกตอง สัตว์
 หายใจอย่างอึดอัด และคอกคอก มักจะตาย
 เนื่องจากหายใจไม่ออก.

การรักษาพยาบาล ในรายที่ร้ายแรง
 ควรช่วยในปัจจุบันทันด่วน ใช้โทรกาและ
 แคนนูตาแทงที่ส้วมซ้ายเพื่อให้ แก๊สออก เสีย
 โดยเร็ว ถ้าไม่มีจะใช้เข็มฉีดยาขนาด ใหญ่
 ก็ได้ จะช่วยชีวิตสัตว์ ได้ดีมาก นอกจากนั้น

๒. โรคท้องพอง สัตว์มีอาการท้องพอง
 ซึมหรือ ๆ และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้
 เนื่องจากให้สัตว์กินอาหารหนัก ๆ เช่น พืช ส

ใช้ยาพวกเร่งแตรเร่งับการเกิดลม เช่น ให้เต้านมโมเนี้ยหอม ๒-๓๐ ซีซี นามิน ๕/๒ ออนซ์ นามินดินซด ๖ ออนซ์ หรือนามินตระหัง ควรได้ตัดวงงนา หรือเอาหน้าเขี้ยวจะมึประโยชน์มาก ตัดวงงด้วยหญ้าฟางเพื่อให้เรอ ฯลฯ

๓. โรคเสียด ตัดวงงอาหารปอดทอง เช่น แดงอากาศครวญคราง ขบฟัน ยัดตัว ยื่น ๆ นอน ๆ ตลอดเวตา เตะทองและชอบมองดูที่ส่วาป.

การรักษา แดงแดงชนิดของโรคเสียด ที่ตัดวงงเป็น อาจให้ยาจำพวกเร่ง หรือเร่งับการเสียดกระตุก ให้ นามินขนาด ๑/๕ ถึง ๑/๒ ออนซ์ ยาถ่ายอื่น ๆ เช่น ดักเก้อ หรือนามินตระหังขนาด ๕ ออนซ์ ภายหลังจากการรักษาของระวงเรื่องอาหาร และการพยายาม.

๔. โรคลำไส้อักเสบ มักจะเป็นกับกะเพาะอาหารที่ ๕ และตาใต้เด็ก ทงนเกิดจากควพาร เด็ดหรือโรคคืดคย แต่สาเหตุที่เป็นกันมาก มักเนื่องจากการให้อาหารที่เลอทั้งจนบุดเป็นรา พวกอาหารที่เป็นพิษ ตัดวงงอาหารเบออาหาร ท้องผูก และค้อมาท้องร่วง อัจจวามได้หิดปนกับนาเมอก ตัดวงงปอดทอง ยื่นชม.

การรักษา ให้ยาถ่ายและยาเร่ง เช่น เต้านมโมเนี้ยหอม ๒-๓๐ ซี.ซี. คือนาหรือนามินดินซด ๕ ออนซ์ ให้เครื่องต้มทอน ซึ่งมีไซหรือนมเจอบน.

๕. โรคท้องร่วง สาเหตุอย่างเดียวกับโรคตาใต้อักเสบ ถูกตัดวงงมึเป็นมาก การรักษา ใช้ ยา บีสมีท ขบในเตรท ๑/๒ ถึง ๕ ซอนซา นอกจากนั้นให้ยาถ่ายอย่างอื่น ๆ

โรคแท้ง

เกิดจาก โรค คืดคย กิน อาหาร ที่ ขนรา ตัดวงงใจหรือวงงหนุ่นซ หรือเกิดจากจุดนทรีย ที่ทำให้ เกิดโรคแท้ง.

อาการที่ปรากฏจะพบถูกออกนออกมานอนตาย หรือคางทปากมตถูก นนาเมอกถมกดินเหม็นขบออก.

การรักษา ดังข้อคัดด้วยยาไดโซด
% หรือน้ำด่างทับทิมทุกๆวันจนกว่าน้ำขมออก
จะหยุดไหล ถ้าสัตว์ตายในท้องต้องตั้งขอกให้

หมด โดยใช้เครื่องมือ หรือให้แพทย์ ทำ
การผ่าตัดเอาตุ๊กแพะตายออก

โรคคุดคุดยาก

เป็นโรคที่^๕เกิดขึ้นในแพะบ่อยๆ โรค
ชนิดนี้ เป็น หน้าที่ ของ สัตวแพทย์ โดยตรง
เพราะจำเป็นที่จะต้องวินิจฉัยภาวะของอวัยวะ
สืบพันธุ์ และจะต้องมีเครื่องมือในการคัดคุด
ต่าง ๆ ออกจาก

อาการสัตว์แสดง แพะจะแสดงอาการ
กระปดกกระเปตย กระเพาะอาหารท ๓
พอง สัตวอนรวมกับพน มนวมือกถูก
ขมออกทางช่องคุดคุด บางทีมักจะเกิดนา
ในช่องท้องมาก.

โรคของมดลูกอักเสบ

เป็นโรคหนึ่งที่เกิดแก่อวัยวะ ในช่องคุดคุด
มีอาการเป็นรวดเร็ว และมักจะทำให้แพะถึง
ตายได้ จึงไม่ควรนอนใจ.

สมุฏฐานของโรค โรคนี้^๕อาจเกิดขึ้น
เนื่องจากสัตว์แท้ง หรือภายหลังการคัดคุดตาม
ธรรมดา รกค้าง โรคคุดคุดยาก ฯลฯ ทำ
ให้มดลูกอักเสบหรือเป็นแผล เมื่อจุดนทรย
ชนิดทำให้เกิดหนองพดตเข้าไป ทำให้มด
ลูกอักเสบขึ้น.

การรักษา ชนิดแรงที่^๕หนองมักไม่ค่อย
ได้ผล ใช้ดังข้อคัดด้วยยาพวก อินค
เซปติก เช่นไฮโดรเจน เพอออกไซด์ ๕%
หรือไดโซด ๓% ถ้าเนื่องจากมีรกค้าง
ต้องฉนวนเอาออกให้หมด นอกจาก น ใช้
ยาฉีดพวกเพนนิซิลลิน และยาพวกซัดฟาได
อาซีน ถ้าสัตว์มีไข้ ให้ยาแก้ไข ฯลฯ

เต้านมอักเสบ

เป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับการอักเสบของเต้านม
มักเกิดกับแพะที่กัดงให้มดลูกโดยมาก โรค

นี้อาจเป็นอย่างชนิดอ่อน หรือชนิดแรงก็ได้
สาเหตุ เนื่องจากจุดนทวย ทัมอยู่ใน
นมหรือเนื้อเยื่อของนม ทำให้เกิด การอักเสบ
ขึ้น นอกจากนั้นเกิดจากนมคงในเต้านม หรือ
การกระทบกระทั่งเต้านม.

อาการ อาจเป็นกับเต้านมทั้งหมดหรือ
ครึ่งหนึ่ง เมื่อจับคลำดูรู้สึกร้อน บวมพอง
และแข็ง ดัดตัวอาจเจ็บปวดเวลา擠ให้ดู

นม นานมที่ไหลออกจะข้นและมดเหลือง
บางทีมีเลือดเจือปน เต้านมอาจจะเป็นมาก
จนเน่า ซึ่งปรากฏเป็นดีน้ำเงิน.

การรักษา จะต้องแยกสัตว์ออกจากฝูง
รีดนมลดความบวมๆ ใช้ความร้อนประคบและนวด
ใช้น้ำมันสน หรือ ทิงเจอร์ ไอโอดีนเจือจาง
บริเวณเต้านม ถ้าจำเป็นอาจต้องทำการ
ผ่าตัดเต้านมออกเสีย.

โรคกรรมตาที่แพะมักจะเป็น นอกจากที่
กล่าวมาแล้ว มีโรคอย่างอื่น บางโรคที่มัก
จะเป็นอยู่เสมอ คือโรคปากอักเสบ ชนิดติด
ต่อก (Vesicular Stomatitis) มีแผลและ
เป็นตุ่มที่บริเวณริมฝีปากและในปาก โรค
นี้เกิดจากสัตว์ก้นเท้ากีบหลายชนิด เช่น มะเขือ
เทศ และในบริเวณนั้น มีไวรัสชนิดหนึ่ง
ที่ทำให้ เป็นโรคปากอักเสบ.

อาการ ริมฝีปากและบริเวณรอบๆปาก
มีตุ่ม บางครั้งตุ่มนี้อาจถูกตามเข้าไปในปาก

ปากบวมโต บางครั้งบริเวณต่งแดงจุมูก
จนถึงได้ขอบตา มักมีอาการบวมเหมือนโรค
หน้าบวม.

ถ้าโรคนี้เป็นแก่สัตว์อ่อนอาจไม่รอด แต่
สัตว์ที่โตแล้วมักไม่สู้ร้ายแรงนักอาจหายเองได้
การรักษา แยกสัตว์ป่วยออกจากฝูง ถ้า
สัตว์อ่อนที่เป็นไม่อาจดูนมได้ก็ตั้งหาวิธีอื่น
ให้นมให้ ส่วนสัตว์ที่โตแล้ว ให้พวกอาหาร
อ่อนๆ และเหลด ถ้างปากด้วยน้ำยาทุกวัน
ใช้ด่างทับทิม ๒% หรืออาจใช้ โบแรกซ์ ๒%
ถ้างปากทุกวัน